

Søren Lorenzen og Anne Katrine de Hemmer Gudme:

Kroppen i Det Gamle Testamente. Frederiksberg: Eksistensen 2023, 209 s.

Der er fokus på kroppen for tiden, også i studiet af Det Gamle Testamente. Det gælder en bred vifte af temaer som køn, sanser, mad og skønhedsideal. Alene i 2023 udgav et forlag som Mohr Siebeck to næsten tusind sider store *Handbücher* om gammeltestamentlig antropologi. Et andet sted at begynde er et mere overkommeligt bud på dansk: *Kroppen i Det Gamle Testamente*, forfattet af Søren Lorenzen (Bonn) og Anne Katrine de Hemmer Gudme (Oslo). Deres indføring har et populært sigte, men bag den engagerede form mærker man årelang forskningsmæssig fordybelse.

Efter en oversigt over Det Gamle Testaments tilblivelse, indhold og sprog følger en anatomisk tilrettelagt gennemgang af kroppen fra top til tå. Fra de indre organer over åndedræt og sansorganer til lemmer, underliv og fødder. Forfatterne inddrager løbende velkendte bibelfortællinger, hvori kroppen indgår, og andre gange får man som læser blik for detaljer knyttet til kropsdele, som man ofte læser hen over. Der drages også interessante paralleller til kulturerne i Egypten, Mesopotamien og Middelhavsområdet, fx om begravelsespraksis og oldtidens hårmode.

Forfatterne er særligt optaget af at afdække det sprog og den verdensopfattelse, som er forankret i kroppen. Synet på kroppen rummer nemlig en vigtig dobbelthed i spændingsfeltet mellem natur og kultur. Fra et biologisk synspunkt er vores kroppe identiske med menneskenes i oldtidens Palæstina, og ligesom os har de udtrykt deres kropslige erfaringer af verden gennem sproget. Men fra et kulturelt synspunkt er vores kropssyn altid betinget af den historiske periode, vi er en del af, og forståelsen af kroppen har ændret sig markant de sidste 2.500 år. Samtidig har Bibelen gennem sin virkningshistorie påvirket europæiske kropsideal, så vi i læsningen af Det Gamle Testamente møder en blanding af noget velkendt og fremmed.

Et eksempel er hjertet. I dagens Danmark forbinder vi det med følelserne, mens tanker og den kølige logik knytter sig til hjernen. I Det Gamle Testamente er det omvendt: Hjernen tillægges ingen funktion, mens hjertet er hjemsted for forstand, tænkning, hukommelse, vilje og dømmekraft. Kong Salomo beder netop om “et lydhørt hjerte” (1 Kong 3,9), der er rettet mod Gud og åbent over for at modtage belæring og sund dømmekraft; tilsvarende indvarsles ulykkerne over hans storrige, da de mange fremmede hustruer har “vendt hans hjerte til andre guder” (1 Kong 11,9). Stedet for omsorg og moderfølelse (“moderhjerne”) er derimod forbundet med livmoderen. Ordet for at være barmhjertig og kærlig er på hebraisk nemlig afledt af ordet for livmoder. Når Josef i gensynet med Benjamin rammes af stærke følelser, brænder han af sin “livmoderagtighed” (1 Mos 43,30).

Kvaliteten ved Lorenzen og Gudmes bog er også, at den hele tiden baserer sig på den bibelske grundtekst og bringer os tættere på kropsudtryk på hebraisk, som går tabt i en oversættelse til dansk. Et eksempel: I forventningen

til hærfører Siseras krigsbytte tales om “en pige eller to til hver” (Dom 5,30); på hebraisk står der “en livmoder eller to til hver”, så man ikke er i tvivl om, hvad de tilfangetagne kvinder skal bruges til. Et andet eksempel: Da Eliezer skal aflægge løfte inden afrejsen for at finde en kone til Isak, lægger han sin hånd under Abrahams “lænd” (1 Mos 24,2); på hebraisk menes formentlig penis, hvis styrke, mandighed og frugtbarhed kan holde Eliezer fast på løftet.

Et tredje eksempel: Tålmodighed udtrykkes med flere kropsbundne udtryk. Det gælder i forbindelse med vejrtrækning, at en lang “hals eller strube” (*napaš*) – et langsomt åndedræt – udtrykker ro og villighed til at vente. Derimod betegner en kort *napaš* en stakåndet tilstand, hvor man har mistet tålmodigheden. Og når der siges om Gud, at han er “sen til vrede” (2 Mos 34,6), står der faktisk, at han er “langnæset” eller har en “langsom næse”, dvs. at han ikke fnyser eller hurtigt bliver vred.

Den korte konklusion skitserer nogle problematiske forhold i den gammeltestamentlige verdensopfattelse, herunder udskamningen af ikke-perfekte kroppe, den åbenlyse vold og diskrimination og det patriarkalske samfundssyn. Det er ifølge forfatterne elementer, der er “uforenelige med vore værdier” (s. 192), og som kalder på italesættelse og modsigelse. I et bibelteologisk perspektiv havde det været interessant, hvis forfatterne ville trække linjerne op til Det Nye Testamente for at se, om der i denne del af Bibelen optræder ændringer i krops- og verdenssyn, som gør op med snublestenene i Det Gamle Testamente.

Bogen er skrevet med stort engagement og et ønske til at nå hele vejen rundt. Læser man den fra ende til anden, kan formen dog godt forekomme lidt ensformig og encyklopædisk. Det gør den til gengæld til et glimrende opslagsværk med en nyttig oversigt over bibelhenvisninger til slut. I mit hjemmebibliotek vil den i hvert fald finde plads ved siden af bibelleksika og andre håndbøger.

Frederik Poulsen